

Gemeentebreed

Artikel 68 KO: geen kerkelijk jaar maar regel voor de prediking

P. Niemeijer

Een van de dingen die opvalt in het Nieuwe Testament, is dat we er geen viering van jaarlijkse Kerst-, Paas- en Pinksterfeesten in aantreffen. Ook de oudtestamentische feesten komen we amper meer tegen. We horen van joodse feesten die in joodse kring nog gevierd worden. Maar in de kring van het heiden-christendom lezen we noch van de viering van het Pascha noch van het wekenfeest noch van het Loofhuttenfeest.

Het Pascha wordt een keer genoemd in 1 Korintiërs 5: ons paaslam is geslacht. Maar dat ziet niet op een Pascha dat zojuist gevierd en op een paaslam dat dat jaar geslacht is. Het ziet terug op het Paaslam Jezus Christus dat op Golgota Zich gaf als losprijs voor onze zonden. Voor het overige vinden we in het Nieuwe Testament de apostolische waarschuwing aan de christenen uit de heidenen om zich niet terug te laten voeren tot een regiem van 'dagen, maanden, vaste tijden en jaren' (Gal. 4:9-11) of zich angst te laten aanjagen op het stuk van 'feestdag, nieuwe maan of sabbat', dingen die slechts een schaduw zijn van hetgeen komen moest, terwijl de werkelijkheid van Christus is (Kol. 2:16,17).

Het avondmaal

Werd het leven en het werk van Christus dan niet gedacht in het Nieuwe Testament? Jazeker! In het avondmaal dat Christus had ingesteld tijdens zijn laatste Pascha. In dat avondmaal moesten ze Hem gedenken.

Hem gedenken. Niet maar zijn dood. Maar *Hém*. In zijn komen in de wereld, zijn sterven aan het kruis, zijn overwinning van de dood, zijn verhoging aan de rechterhand van zijn Vader en zijn wederkomst om in het rijk van zijn Vader de wijn met ons nieuw te drinken. In het avondmaal komt dat *alles* samen. Het avondmaal is de feestelijke en door Christus zelf ingestelde maaltijd die ons op de lijn van hemelvaart naar wederkomst telkens weer Christus te binnen brengt. In ons formulier vindt u dat ook terug. Het gaat over Christus die kwam als vervulling van de beloften aan de vaderen, over Christus die stierf, over Christus die nu aan Gods rechterhand zit en die eens de wijn met ons nieuw zal drinken in Gods koninkrijk. Daarnaast laat de Catechismus zien dat de heilsfeiten die op de feestdagen centraal staan, niet vragen om één kerkelijke viering per jaar, maar om een *leven* waarin de zonde waarin wij ontvangen en geboren zijn, verzoend is en waarin onze oude mens dagelijks gekruisigd wordt, en wij telkens weer worden opgewekt tot een nieuw leven, en wij ons door de Geest richten op de Christus die in de hemel is (HC antw. 36, 43, 45, 49).

Lijn of cyclus?

Ik sprak over 'de lijn' van hemelvaart naar wederkomst. Dat deed ik expres. Op een bepaalde manier kun je zeggen dat die 'lijn' kenmerkend is voor het christendom. De lijn (het hoeft geen 'rechte' te zijn) van Gods voortgaande werk. Het heidendom dacht indertijd meer in cirkels. Elk jaar voltrok zich een cyclus van opgaan, blinken en verzinken, waarin de goden betrokken waren. Elk najaar bijvoorbeeld stierf de god van de vruchtbaarheid, die dan in het voorjaar weer tot leven kwam.

Dat cyclische denken is op een gegeven moment ook doorgedrongen in de kerk. En ook in de gedachtenis van Christus. Zijn levensgang werd ieder jaar weer 'afgedraaid'. En steeds meer

aangekleed met ritueel en spel. Zijn geboorte, sterven, opstanding en verhoging moesten als het ware elk jaar herbeleefd worden. Het dijde alsmaar uit. Er kwam een tijd van advent, een zondag voor driekoningen, een epifaniëntijd, een lijdenstijd enz. Het groeide uit tot een kerkelijk jaar, een liturgisch jaar. De aandacht werd afgeleid van de voortgaande heilshistorie en van de laatste dagen waarin wij leven, naar vieringen die telkens weer het verleden terugriepen en 'herhaalden'.

Tegen deze achtergrond is het veelzeggend dat in onze kerkorde geen kerkelijk jaar is voorgeschreven. De kerken van de Reformatie waren tegen de feestdagen en schraptten die aanvankelijk dan ook: omdat ze in de Schrift niet worden voorgeschreven en omdat ze gemakkelijk Gods eis voor alle dagen verdringen. Toch hebben de kerkelijke feestdagen al gauw weer een plaats gekregen in onze kerkorde. Maar wel met een eigen karakter! In artikel 68 staat: De kerkenraad zal op de Kerstdag, de Goede Vrijdag (pas in 1975 in de KO opgenomen!, PN), de Paasdag, de Hemelvaartsdag en de Pinksterdag de gemeente samenroepen tot de openbare erediensten, waarin de heilsfeiten die de gemeente op deze dagen bijzonder herdenkt, worden verkondigd.

Opvallend is dat hier geen complete jaarcyclus wordt voorgeschreven, maar alleen een paar kerkelijke feestdagen worden genoemd, en dat daarvoor uitdrukkelijk bepaald wordt dat dan de heilsfeiten die we gedenken, worden verkondigd. Het gaat niet om het kerstfeest dat *gevierd* moet worden (hoe populair ook), maar om het kerstfeit dat *verkondigd* moet worden. Artikel 68 organiseert geen kerkelijk jaar, maar geeft een *regel voor de prediking!* Te midden van de vele dingen die in de prediking aan de orde komen (de volle raad van God), moeten de geboorte van Christus, zijn sterven en opstanding, zijn hemelvaart en zijn uitstorting van de Geest geregelde aandacht ontvangen. Ook buiten de catechismuspreken en de avondmaalszondagen. De kerk waakt over de gedachtenis van haar Heiland. Niet door telkens herhaalde vieringen en rituelen, maar in de verkondiging! Als zodanig een uitwerking van het apostolisch parool om de *Christus* te verkondigen.

Tegenwoordig

Het is goed om vandaag te benadrukken dat wij dus geen kerkelijk jaar kennen. Geen bijzondere feestcyclus. En ook geen jaarlijkse cyclus van geboorte, sterven, opstanding, hemelvaart. Wij bevinden ons 'ergens' op de lijn van hemelvaart naar wederkomst, in de laatste dagen. En het heil is ons nu meer nabij dan indertijd in Paulus' dagen (Rom. 13:11,12). In die tijd zijn wij geroepen om alle dagen te leven uit de heilsfeiten van Kerst, Goede Vrijdag, Pasen, Hemelvaart en Pinksteren.

We zien in onze dagen verschillende trends. Aan de ene kant ruikt onder roomse en oosters-orthodoxe invloed de ritualisering van het kerkelijk jaar op: ook bij ons zie je adventskaarsen en veertigdagentijd hun intrede doen. Aan de andere kant is er de behoefte aan beleving die een steeds uitbundiger kerkfeestcultuur oproept: erediensten die diensten van Woord en gebed zijn, geven te weinig; er moet méér bij, steeds méér. Maar het 'méér' zie je gepaard gaan met een 'minder'. Want je ziet tegelijk de concrete verkondiging en gedachtenis van *Christus* en *zijn* werk plaatsmaken voor vage noties als 'licht', 'leven' en 'kracht', die centraal komen te staan. En het vervagen van de heilshistorie en de behoefte aan her-beleving maken ons machteloos tegenover groepen en bewegingen die ook ten aanzien van Pinksteren aan de eenmaligheid en het bijzondere karakter voorbijgaan, met hun verlangen naar herhaling van tekenen van de Pinksterdag.

Het zal zaak zijn dat we terugkeren tot de soberheid van onze kerkorde: *geen kerkelijk jaar, maar een regel voor de prediking!* Dat betekent aan de ene kant geen uitgedijde, over meer dagen zich uitstrekkende kerkelijke feesten. Het betekent dat we aan de andere kant op onze hoede zijn voor vervluchting van de heilshistorie en de voortgang daarvan, en dat we niet

toegeven aan de postmoderne behoefte aan her-beléving van de heilsfeiten. Laten we waken over het niveau van de feestdagen: geen vage noties als 'licht', 'leven' en 'kracht', maar verkondiging van de Christus, en van de diepe rijkdom en betekenis van zijn eenmalige en historische geboorte, lijden, dood, opstanding en hemelvaart, en de uitstorting van zijn Geest.

Andere gelegenheden

In de kerkorde wordt een aantal gebruiken dat wij nu kennen, niet genoemd: bid- en dankdag voor gewas en arbeid, alsmede de jaarwisseling. Een kerkordelijke bepaling is ook niet nodig om er toch in de samenkomsten van de gemeente aandacht aan te geven. Het is goed om ook in het alledaagse leven de *HERE* te eren als God van de tijden en seizoenen. Maar laten we ook dáárbij wel afstand nemen van alle vervaging en cyclisch denken. Laat het ons ook hier erom gaan de *Here* te eren in de voortgang van zijn zorg voor de door Hem geschapen wereld. Het gaat bij gewas en arbeid niet om de 'kringloop van de seizoenen'. En het gaat rond de jaarwisseling niet om het beëindigen van de ene jaarcyclus 'met de Here' en om het beginnen van de volgende jaarcyclus 'met de Here'. We draaien niet in kringetjes rond, maar worden door de Here meegenomen zijn dag tegemoet! En het rijk tegemoet waar we het vervulde avondmaal zullen vieren, de bruiloft van het Lam! Die voortgang en dat perspectief geven moed en vreugde!